

Prikaz logopedskih dijagnoza kod djece predškolske dobi uključene u rehabilitaciju u Poliklinici SUVAG

Pavičić Dokoza, Katarina; Pirkić, Snježana; Bakota, Koraljka

Source / Izvornik: **Timski rad u logopediji i defektologiji: zbornik radova 5. simpozijuma logopeda Srbije, 2022, 64 - 72**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:257:948796>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

Repository / Repozitorij:

[SUVAG Polyclinic Repository](#)

PRIKAZ LOGOPEDSKIH DIJAGNOZA KOD DJECE PREDŠKOLSKE DOBI UKLJUČENE U REHABILITACIJU U POLIKLINICI SUVAG

izv. prof. dr. sc. Katarina Pavičić Dokoza², Snježana Pirkić, prof.³ mr. sc. Koraljka Bakota, prof.⁴, Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG, Zagreb, Hrvatska

Rezime: Logopedija je relativno mlada znanstvena disciplina koja se počela razvijati dvadesetih godina prošlog stoljeća. Postojeći klasifikacijski sustavi još uvijek nisu dovoljno jasno razrađeni u području logopedске kazuistike zbog čega se u praksi često susrećemo s različitim nazivima za iste dijagnostičke entitete. Nastojanja skupine eksperata rezultirala su ujednačavanjem terminologije u području jezičnih poremećaja čime se značajno olakšalo i statističko praćenje prevalencije i incidencije razvojnih jezičnih poremećaja. Posljednjih godina bilježi se povećan broj djece s komunikacijskim poremećajima kao i djece s govornom apraksijom, a logopedi sve više koriste Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje (DSM - 5) i njegove klasifikacijske okvire. U pripremi je i nova Medicinska klasifikacija bolesti i srodnih stanja (MKB - 11) koja se, prema trenutno dostupnim informacijama, naslanja na strukturu DSM - 5. No, svaki de novo dijagnostički entitet otvara prostor novim terminološkim debatama jer je većina jezično-govornih i komunikacijskih poremećaja produkt različitih faktora. Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG Zagreb najveća je zdravstvena ustanova za rehabilitaciju u kojoj se godišnje obavi veliki broj logopedskih pregleda, dnevno je preko 1000 pacijenata svih dobnih skupina u tretmanu, a preko 4500 osoba je na godišnjoj razini uključeno u terapijske postupke. Analiza statističkih podataka vezanih uz broj pacijenta, njihovu kronološku dob i dijagnoze omogućava dobro praćenje trendova u području logopedске djelatnosti u Republici Hrvatskoj. U ovom radu prikazani su podatci vezani uz organizaciju Službe za medicinsku rehabilitaciju djece predškolske dobi u okviru DV Poliklinike SUVAG te uočene trendove pojavnosti dijagnostičkih entiteta. Uočeni trendovi razmatrani su kroz prizmu dijagnostičkih postupaka i terapijskih pristupa.

Ključne riječi: logopedija, dijagnoze, terminologija

² Katarina Pavičić Dokoza, Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG, Zagreb, Hrvatska, kpavicic@suvag.hr

³ Snježana Pirkić, Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG, Zagreb, Hrvatska, spirki@suvag.hr

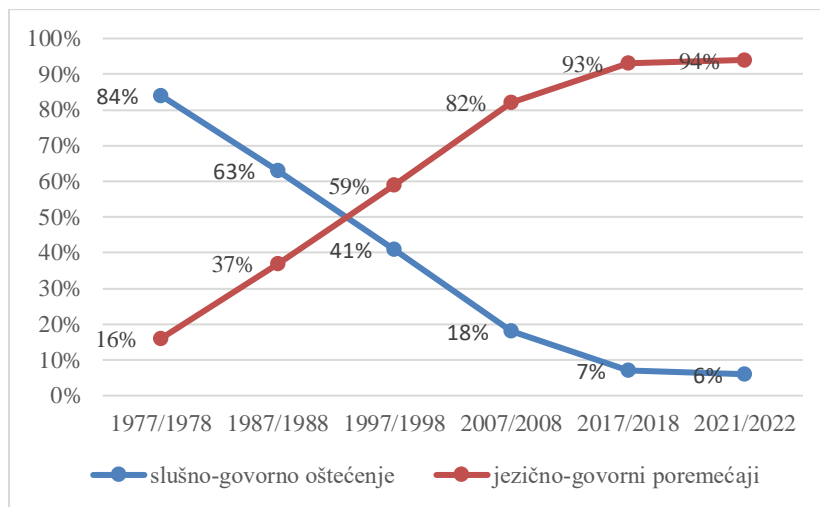
⁴ Koraljka Bakota, Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG, Zagreb, Hrvatska, kbakota@suvag.hr

UVOD

Dvadesetih godina prošlog stoljeća počela se razvijati logopedija kao nova znanstvena disciplina. Povijesni pregled literature vezane uz logopediju i logopedске poremećaje seže puno ranije, u doba srednjeg vijeka kada su se u europskim centrima razvijale prve ustanove koje su rehabilitirale slušno oštećenu djecu. No, povijesno gledajući, poremećaji glasa i govora spominju se i u antičkoj Grčkoj. Demosten je hodao obalom mora nastojeći kontrolirati tečnost govora govoreći uz kamenčiće u ustima. Engleski kralj George VI. je uz pomoć logopeda uspio nadvladati mucanje i svojim nadahnutim govorom, lišenim netečnosti, možda okrenuti tijek ljudske povijesti. Povijesni pregled logopedskih dijagnoza također nam pokazuje da su se s vremenom mijenjali dijagnostički entiteti, uvodili novi, a nadopunjavali stari. Veći broj naziva za istu stvar te nedovoljno precizna terminologija i danas onemogućavaju ili otežavaju praćenje logopedске patologije, tj. incidenciju i prevalenciju jezično-govornih poremećaja. Ujednačavanje terminologije je projekt koji unutar Europskog udruženja logopeda (ESLA) traje već dulje vrijeme. Znanstveni i praktični napredak logopedije doveo je do širenja područja djelovanja logopeda, ali i do promjena u nomenklaturi. Pri tome je važno naglasiti da se korištena terminologija značajno razlikuje u području zdravstva i odgoja i obrazovanja. Najveće neujednačenosti očituju se u području jezične patologije, a manje na području govornih poremećaja. No, i na području govornih poremećaja svjedočimo pojavi novih dijagnostičkih entiteta čiji udio iz godine u godinu raste. Dječja govorna apraksija (R 48.2), kao primarno govorni poremećaj, te socijalni (pragmatički) komunikacijski poremećaj (F 80.89), kao poremećaj socijalne komunikacije koji je ipak više u segmentu jezičnog poremećaja, sve češći su poremećaji s kojima se susrećemo u praksi (Blaži i Opačak, 2011). Socijalni (pragmatički) komunikacijski poremećaj S(P)KP je novi dijagnostički entitet koji se kao takav prvi put pojavljuje u DSM-5, a nalazi se u kategoriji komunikacijskih poremećaja. S(P)KP se primarno definira kao deficit socijalne upotrebe jezika tj. teškoća/poremećaj na području verbalne i neverbalne komunikacije (DSM-5). Osobe sa S(P)KP imaju teškoća s uporabom jezika u socijalne svrhe, teškoće s uparivanjem komunikacije i socijalnog konteksta, teškoće u praćenju i upotrebi komunikacijskih pravila, razumijevanju eksplicitnog značenja kao i integraciji jezika i neverbalne komunikacije. No, dostatne jezične sposobnosti moraju biti razvijene kako bi se ove, visoko rangirane pragmatičke sposobnosti, mogle dijagnosticirati. Upravo zato se S(P)KP može dijagnosticirati tek u dobi od 4-5 godina (Swineford i sur., 2014). S(P)KP može koegzistirati s drugim jezičnim i govornim poremećajima no njegovo dijagnosticiranje isključuje poremećaj iz spektra autizma. S druge strane, dječja govorna apraksija (DGA), prema definiciji Američke udruge logopeda (ASHA, 2022), je neurološki dječji govorni poremećaj u kojem su oštećene preciznost i konzistentnost govornih područja bez neuromišićnih oštećenja koji bi mogli utjecati na reflekse ili mišićni tonus. Djeca imaju potrebnu snagu za pokretanje govornih organa (čeljust, usne, jezik, obrazi) te organe koriste uredno za negovorne pokrete, čak i za imitiranje negovornih pokreta (npr. plaženje jezika van ili napuhivanje obraza), ali dolazi do problema kada se realizira govorna produkcija. Pojednostavljeno, problem nije u mišićima nego u procesu planiranja govornog pokreta. Najučestaliji simptomi su nekonzistentnost u govornoj produkciji, teškoće sekvencioniranja konsonanata, snižena razumljivost, traženje pravilnog izgovora, usporena dijadohokineza, artikulacijski poremećaji, teškoće s višesložnim riječima, suprasegmentalne teškoće i metateze (Shakibayi i sur., 2019).

Promjene strukture pacijenata vidljive su i u strukturi pacijenata u Poliklinici za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG, Zagreb (dalje Poliklinika SUVAG). Poliklinika

SUVAG je zdravstvena ustanova koja pruža usluge osobama svih dobnih skupina s oštećenjima sluha i jezično-govornim i komunikacijskim poremećajima. Struktura pacijenata, vidljiva iz godišnjih izvještaja ustanove (SUVAG, 2021), dobar je pokazatelj trendova vezanih uz udio pojedinih dijagnostičkih entiteta u ukupnom broju pacijenata. Najveći trend promjene vidljiv je na razini udjela djece s oštećenjem sluha. Uspoređujući podatke od 70-ih god. prošlog stoljeća i današnje podatke, vidljiv je potpuno suprotan trend vezan uz oštećenje sluha i jezičnu patologiju. Iz Slike 1. zamjećuje se smanjenje broja pacijenata s oštećenjem sluha i povećanje broja pacijenata s jezično-govornim poremećajima.

Slika 1. Grafički prikaz broja djece s oštećenjem sluha i djece s govorno-jezičnom patologijom u Službi za medicinsku rehabilitaciju djece predškolske dobi

No, posljednjih godina bilježi se različita struktura pacijenata u kategoriji jezično-govornih poremećaja. Komunikacijski poremećaji kao i DGA sve češće se dijagnosticiraju pokazujući trend porasta u ukupnom broju dijagnoza. Istraživanja pokazuju da populacijska procjena bazirana na kliničkim prijavama veznim uz pojavnost DGA pokazuje incidenciju 1-2 djeteta na 1. 000 (Shriberg, 2010), a nalazi se u 3.4%-4.3% u ukupnoj populaciji djece s artikulacijskim poremećajima (Delaney, Kent, 2004). Idiopatska DGA se češće javlja kod dječaka nego kod djevojčica u odnosu 2 ili 3:1 (Taylor-Goh, 2005).

CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog rada je uočiti trendove vezane uz socijalni (pragmatički) komunikacijski poremećaj, dječju govornu apraksiju i oštećenje sluha u strukturi pacijenata djece predškolske dobi uključenih u Službu za medicinsku rehabilitaciju djece predškolske dobi Poliklinike SUVAG, Zagreb.

ISTRAŽIVAČKA PITANJA

U skladu s općim ciljem, definirani su sljedeći problemi:

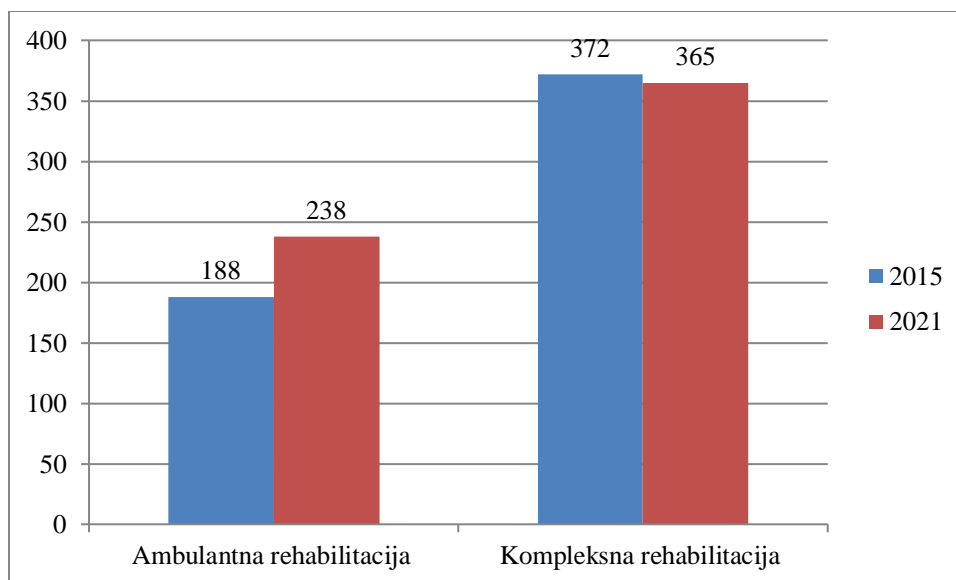
- Utvrditi postoji li promjena u pojavnosti socijalnog (pragmatičkog) komunikacijskog poremećaja kod djece predškolskog uzrasta uspoređujući frekvencije za 2015. i 2021. godinu u Službi za medicinsku rehabilitaciju djece predškolske dobi u Poliklinici SUVAG.
- Utvrditi postoji li promjena u pojavnosti dječje govorne apraksije kod djece predškolskog uzrasta uspoređujući frekvencije za 2015. i 2021. u Službi za medicinsku rehabilitaciju djece predškolske dobi u Poliklinici SUVAG.
- Utvrditi postoji li promjena u pojavnosti oštećenja sluha kod djece predškolskog uzrasta uspoređujući frekvencije za 2015. i 2021. u Službi za medicinsku rehabilitaciju djece predškolske dobi u Poliklinici SUVAG.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Uzorak

Na temelju Godišnjeg izvještaja o radu Poliklinike SUVAG za 2015. godinu i 2021. godinu (konkretnije, podataka koji se odnose na Službu za medicinsku rehabilitaciju djece predškolske dobi) u istraživanju su bili obrađeni podatci za 560 djece u 2015. g. (118 djece s oštećenjem sluha i 442 djece s jezično-govornom patologijom) i 603 djece u 2021. godine (46 djece s oštećenjem sluha i 557 djece s jezično-govornom patologijom).

Djeca su uključena u ambulantnu i kompleksnu rehabilitaciju slušanja i govora po verbotonalnoj metodi. Kompleksna rehabilitacija slušanja i govora provodi se u Dječjem vrtiću Poliklinike SUVAG. Upućivanje u kompleksni oblik rehabilitacije primarno je bilo indicirano potrebom uključivanja djece, uz individualnu logopedsku rehabilitaciju, i na grupnu logopedsku terapiju koja se provodi, između ostalog, primjenom posebnih rehabilitacijskih verbotonalnih postupaka. Ponajprije se to odnosi na su fonetske ritmove: stimulacije pokretom i glazbene stimulacije.

Slika 2. Broj pacijenata s obzirom na oblik rehabilitacije za 2015. i 2021. godinu u Službi za medicinsku rehabilitaciju djece predškolske dobi i Dječjem vrtiću Poliklinike SUVAG

Postupak istraživanja

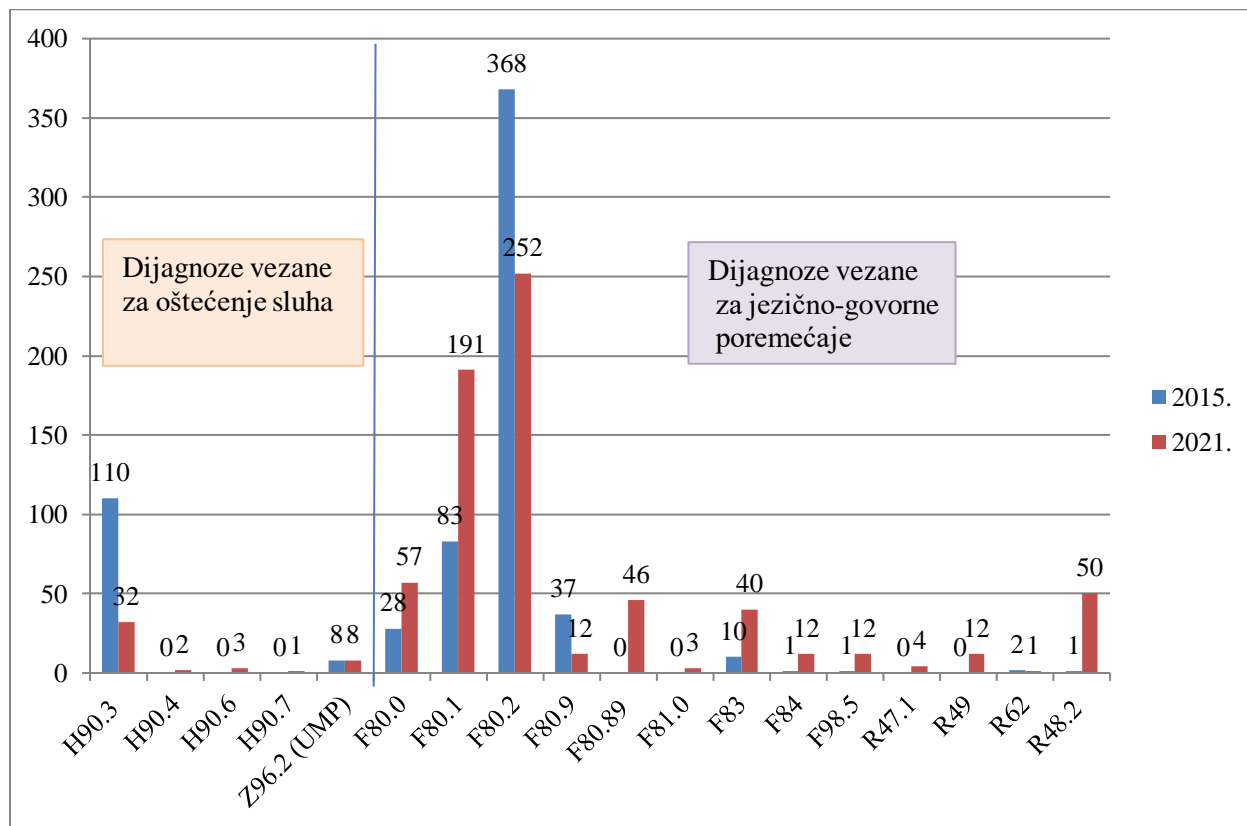
Podatci su prikupljeni temeljem Godišnjeg izvještaja o radu Poliklinike za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG za 2015. godinu i 2021. godinu (SUVAG, 2022). Po završetku godine, sumiraju se svi dijagnostički i rehabilitacijski postupci po odjelima, odsjecima i službama Poliklinike SUVAG.

Za potrebe ovog istraživanja korišteni su zbirni podatci o dijagnozama pacijenata / djece predškolske dobi uključene u kompleksnu i ambulantnu rehabilitaciju Službe za medicinsku rehabilitaciju djece predškolske dobi Poliklinike SUVAG.

Uz deskriptivnu statistiku, primijenjena je i inferencijalna statistika koja se odnosi na testiranje razlika među proporcijama različitih dijagnoza t-testom.

REZULTATI I DISKUSIJA

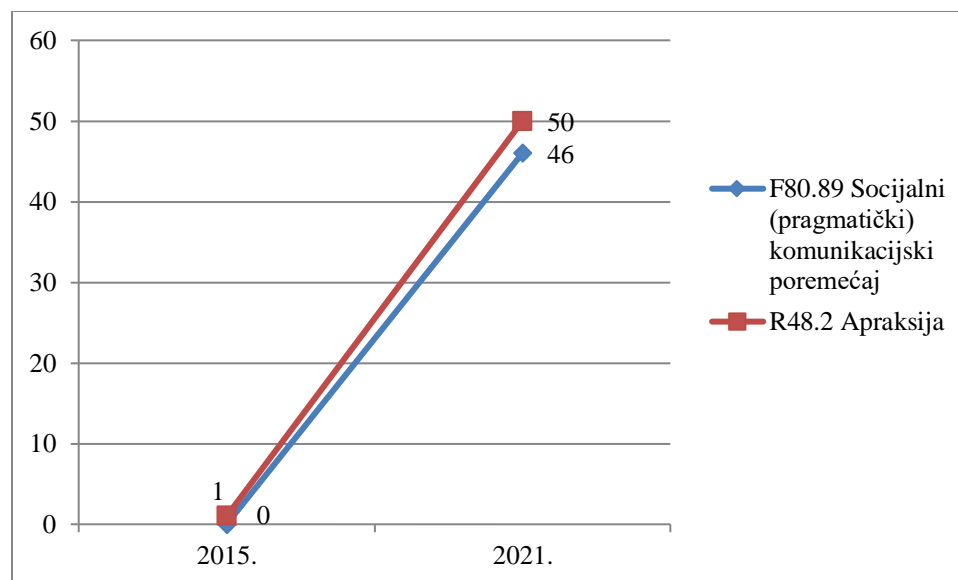
Kako bi se razumjeli rezultati koji slijede, u Slici 3. su prikazane frekvencije logopedskih dijagnoza za 2015. i 2021. godinu u Službi medicinske rehabilitacije djece predškolske dobi.

Slika 3. Frekvencije dijagnoza u 2015. i 2021. godini u Službi za medicinsku rehabilitaciju djece predškolske dobi Poliklinike SUVAG

Prateći skupne dijagnostičke podatke u Službi za rehabilitaciju djece predškolske dobi za 2015. godinu, uočeno je da nema djece s dijagnosticiranim socijalnim (pragmatičnim) komunikacijskim poremećajem. Iste godine je u istoj Službi bio dijagnosticiran jedan pacijent s dječjom govornom apraksijom što je 0.17 % od ukupnog uzorka, tj. 0.22 % od ukupnog broja pacijenata s jezično-govornom patologijom.

Promatrajući podatke iz 2021. godine, vidljiv je izrazit trend porasta broja dijagnoza u odnosu na ukupan broj pacijenata. Godine 2021., logopedskom terapijom je bilo obuhvaćeno 46-ero djece s dijagnozom S(P)KP što čini 7.6% od ukupnog broja pacijenta, tj. 8.2% u odnosu na broj pacijenata s jezično-govornom patologijom. Broj pacijenta s DGA također pokazuje trend porasta. Godine 2021. u terapiju je bilo uključeno 50-ero djece s DGA što čini 8.2 % od ukupnog broja pacijenata, tj. 8.9 % u odnosu na broj pacijenata s jezično-govornom patologijom.

Slika 4. Frekvencije dijagnoza S(P)KP i DGA u Službi za medicinsku rehabilitaciju djece predškolske dobi 2015. i 2021. godine.

Kada se uzmu u obzir dijagnoze vezane uz jezično-govornu patologiju, trendovi su različiti ovisno o dijagnozama. Kod dvije dijagnoze se uočava statistički značajna razlika, tj. značajno manje dijagnoza u 2021. godini i to kod dijagnoze Poremećaj razumijevanja (F 80.2) ($t = 8.17$; $p < .01$) i Nespecificirani poremećaji razvoja govora i govornog jezika (F 80.9) ($t = 3.92$; $p < .01$).

Smanjio se i broj dijagnoza vezanih uz oštećenje sluha ($t = 6.58$; $p = <.01$).

Tabela 1. T-test proporcija za dijagnoze iz područja jezično-govorne patologije gdje je došlo do značajnog smanjenja broja dijagnoza

	H	F80.2	F80.9
2015.	118	368	37
2021.	46	252	12
t	6.58**	8.17**	3.92**

** $p < .01$

Tabela 2. T-test proporcija za dijagnoze iz područja jezično-govorne patologije gdje je došlo do značajnog povećanja broja dijagnoza

	F80.0	F80.1	F83	F84	F98.5	R49	R48.2	F80.89
2015.	28	83	10	1	1	0	1	0
2021.	57	191	40	4	12	12	50	46
t	-2.92**	-6.77**	-4.07**	-1.26	-2.94**	-3.36**	-6.75**	-6.67**

** $p < .01$

Primjenom t-testa za proporcije uočava se statistički značajno povećanje djece s dijagnozom F 80.0 i F80.1. Prema DSM-5 (2014) F80.0 se odnosi na specifični poremećaj izgovaranja, a F80.1 na poremećaj jezičnog izražavanja. S obzirom na klinička iskustva, povećan broj djece s dijagnozom F80.1 upućivan je od Dijagnostičkog tima Poliklinike SUVAG na kompleksnu rehabilitaciju koja se provodi u Dječjem vrtiću Poliklinike SUVAG. Takve odluke donose se zbog primarnih teškoća vezanih uz jače izražene artikulacijske poremećaje koji značajno narušavaju razumljivost govora zbog čega se smatra da je ambulanta rehabilitacija nedostatna. S obzirom da su u kompleksnu rehabilitaciju uključena djeca s više dijagnoza vezanih za jezično–govornu patologiju, F80.0 je komorbidna dijagnoza najčešće povezana uz F80.1. Sve navedeno upućuje na porast djece s izraženijim poremećajem izgovora uz teškoće vezane uz jezičnu morfologiju.

Zanimljiv je i porast broja dijagnoza F98.5, tj. mucanja, posebice u svjetlu izazovnih vremena (pandemija i potres) koji su svakako mogli imati utjecaj na mentalno zdravlje djece pa posljedično i na pojavu većeg broja mucanja. Značajno povećanje vidljivo je za dijagnozu R48.2 koja pokriva područje dispraksije ($t = -6.75$; $p < .01$). S obzirom na činjenicu da je DGA vrlo zahtjevna za dijagnosticiranje, 50 slučajeva nedvojbeno upućuje na povećani broj djece i potrebu dodatne pozornosti koja će se morati usmjeravati na ovaj dijagnostički entitet.

S(P)KP je također u značajnom porastu ($t = -6.67$; $p < .01$). Taj podatak ne iznenađuje s obzirom na to da se DSM-5 tek od 2014. godine primjenjuje u RH te da je postupak postavljanja dijagnoze S(P)KP bio u samim počecima.

ZAKLJUČAK

Cilj ovog rada je uočiti trendove vezane uz S(P)KP i DGA u strukturi pacijenata predškolske dobi uključenih u rehabilitaciju u DV Poliklinike SUVAG, odnosno Službu za medicinsku rehabilitaciju djece predškolske dobi Poliklinike SUVAG.

Uočen je trend raslojavanja dijagnoza iz područja jezično-govorne patologije. Pri tom se porast broja dijagnoza uočava najviše u području poremećaja izgovora i DGA kao novog dijagnostičkog entiteta u logopediji. Isti trend uočava se i kod SPKP kao primarno jezičnog poremećaja uz naglašene teškoće/poremećaje ili deficite na području socijalne kompetencije.

Analiza podataka ukazuje na statistički značajne promjene koje su prisutne u području jezično-govorne patologije. Prije tri desetljeća Poliklinika SUVAG je taj trend počela uočavati u području oštećenja sluha. Danas se uočava raslojavanje tradicionalnih dijagnoza pod kojima su djeca bila uključena u logopedsku terapiju u DV Poliklinike SUVAG, odnosno Službi za medicinsku rehabilitaciju djece predškolske dobi; a to je bio primarno poremećaj razumijevanja. Povećanje broja djece s komunikacijskim poremećajima, bolja diferencijalna dijagnostika i veći broj specifičnih testova dobro diferenciraju različite skupine djece. Precizna dijagnostika temelj je za dobro strukturiranu rehabilitacijsku optimalu. Buduća istraživanja bi trebala nastaviti pratiti trendove vezane uz različite dijagnostičke entitete.

LITERATURA

1. American Speech-Language-Hearing Association. (2022). *Childhood apraxia of speech*. American Speech-Language-Hearing Association. Preuzeto 8 veljače, 2022, sa <https://www.asha.org/public/speech/disorders/childhood-apraxia-of-speech/>
2. Blaži, D., & Opačak, I. (2011). Teorijski prikaz dječje govorne apraksije i ostalih jezično – govornih poremećaja na temelju diferencijalno – dijagnostičkih parametara. *Hrvatska Revija Za Rehabilitacijska Istraživanja*, 47(1), 49–63.
3. Delaney, A. L., & Kent, R. D. (2004). Developmental profiles of children diagnosed with apraxia of speech. U *Annual Convention of the American-Speech-Language-Hearing Association*. Philadelphia; ASHA.
4. SUVAG (2022). *Izveštaj o radu Poliklinike SUVAG 2021*. [institucijski izvještaj]
5. Jukić, V., & Arbanas, G. (ur.). (2014). *Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje : DSM-5*. Naklada Slap.
6. Shakibayi, M. I., Zarifian, T., & Zanjari, N. (2019). Speech characteristics of childhood apraxia of speech: A survey research. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 126, 109609. <https://doi.org/10.1016/j.ijporl.2019.109609>
7. Shriberg, L. D. (2010). A neurodevelopmental framework for research in childhood apraxia of speech. U B. Maassen & P. van Lieshout (ur.), *Speech motor control: New developments in basic and applied research* (str. 259–270). Oxford University Press.
8. Swineford, L. B., Thurm, A., Baird, G., Wetherby, A. M., & Swedo, S. (2014). Social (pragmatic) communication disorder: A research review of this new DSM-5 diagnostic category. *Journal of Neurodevelopmental Disorders*, 6(1). <https://doi.org/10.1186/1866-1955-6-41>
9. Taylor-Goh, S. (2005). *Royal College of Speech & Language Therapists Clinical Guidelines*. Speechmark.